

Az új intézmény megalakulása természetesen új szervezeti és működési szabályzat készítését követeli meg, amely a két fenntartó együttes jóváhagyása után lép életbe.

Több szakember ötletei alapján készítette:

Tuba László

Az Év könyvtára: a Kiskunhalasi Városi Könyvtár

Amint arról a 3K tavalyi novemberi száma hírt adott, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Könyvtári Osztálya által 1999. július 13-án kiírt pályázatot, amely az *Év könyvtára* cím elnyerését célozta, a Kiskunhalasi Városi Könyvtár nyerte el, jogot szerezvén ezzel arra, hogy egy teljes éven keresztül büszkén viselhesse ezt a nagyszerű címet, megnevezést, rangot, amelynek jelentőségéről bárkit meggyőzhet az is, ha meggondolja, miféle követelményeknek kell megfelelnie annak a könyvtárnak, amely eséllyel pályázhat, nem is szólva arról, amelyik meg is nyeri-nyerheti azt. Csak tallózva a követelmények közt: egy ilyen könyvtárnak új formákat kell találnia a könyvtár menedzselésében, új, előremutató szolgáltatásokat kellett bevezetnie, újszerű megoldásokat alkalmaznia, szponzorokkal kell rendelkeznie, akik/amelyek hathatósan hozzájárulnak a különböző könyvtári szolgáltatások kialakításához és fenntartásához, pozitív használói visszajelzéseket kell tudnia felmutatni, valamint dokumentálnia kell azt is, hogy szoros a kapcsolata a helyi és az országos sajtóval, médiával stb. Szinte kísértést érez az ember arra, hogy kimondja, tán még a szenttéavatási pört is könnyebb megnyerni, mint az Év könyvtárává válni, hisz egy, a kanonizációra aspiráló szentnek legfeljebb három csodát kell produkálnia, míg az Év könyvtárának csodák sokaságát és szinte egyhuzamban, folyamatosan. Persze, szentek is vannak szép számmal, az Év könyvtára címet is minden évben elnyeri valamely könyvtár. Az 1999. évi nyertes esete azonban különösen érdekes. Azok a könyvtárak, amelyek eleddig elnyerték e címet – a tavalyi volt a negyedik pályázat – egy-egy kiemelkedő csodát produkáltak, egyedít, egyszerit, meg nem ismételtet (pl. új könyvtáráépületbe költöztek). Nos, Kiskunhalas nem ilyen módon vált az Év könyvtárává. És ez talán (sőt bizonyosan) a legnagyobb csoda. Egy könyvtár, ahol, amelyben nem történt semmi, amivel kihívhatta volna a szakma, a fenntartók, a minisztérium és/vagy a médiák figyelmét. Az Év könyvtára lett egyszerűen (vagyishogy nagyon bonyolultan, évtizedes szigorúan kemény munkával) azzal, azáltal, hogy olyan amilyen. Kiemelkedő színvonalú könyvtár. Nemcsak ennek az évnek, hanem egy egész korszaknak a könyvtára. Típusában, műfajában a példa, a paradigma. Ezért is voltunk rá fölöttébb kíváncsiak, ezért is számolunk be róla tán a szokásosnál is részletesebben.

Mindenesetre tény, hogy a város könyvtára valóban a városé. Nemcsak abban az értelemben, hogy a város tartja fenn, a város lakói népesítik be tereit, de úgy is, hogy a város igazán a magáénak tartja, szereti, becsüli, büszke rá. A polgármester, *Tóth Zoltán* úr, aki szívesen szakított időt a velünk való beszélgetésre, elmondotta, hogy bár Kiskunhalas erősen forráshiányos város, rengeteg a gondja, baja, kiadni-

valója, azért az utóbbi kilenc-tíz évben kiemelt gondot fordított a kultúrára. (Nem véletlen tán, hogy a könyvtárral egyidőben a város múzeuma meg az Év múzeuma címet nyerte el.) A polgármester úgy véli, szárnyas, szép szavakkal szolt erről, hogy amíg nem alakul ki az a polgárság, amely a polgári demokráciák szokásos módján saját vállára tudja venni a kultúra finanszírozását, a kultúra mecenatúráját, az államnak, az önkormányzatnak semmiképp sem szabad kivonulnia a kultúra szférájából. Sőt. Nem engedheti meg magának a maradványelv olyigen elterjedt módszerét sem. Kiskunhalas legalább nem teszi ezt. Szolt arról is a polgármester úr, hogy lehet, többen is mondják, talán nagyobb is a kulturális kínálat Kiskunhalason, mint amennyire igény van. Csakhogy – veri vissza ezt a meggondolást Tóth Zoltán, erre mindenképp szükség van. Hisz, ha csökkentik a kínálatot, ha nem arra törekszenek, hogy épp ezáltal újabb és újabb, egyre intenzívebb igénynyalábokat generáljanak, megroggyanhat a kultúra építménye, újraépíteni pedig sokkal, de sokkal nehezebb lesz, ha egyáltalán lehetséges. Ők tehát mindenképp garantálni kívánják a kulturális intézmények, köztük az oly igen kitűnő könyvtár folyamatosan magas szintű működését, működőképességét, még ha meg is kell vívniuk a csatát minden költségvetési vitán. És ez, ez a színvonalas kulturális működőképesség így szerves része lehet a város folyamatos felemelkedésének, hisz Halas a kilencvenes évek elején ugyancsak elmaradott kisváros volt, míg ma...

Aki belép a Városi Könyvtárba, elidőzik a polcok között, figyel a kölcsönzőket és a helyben olvasókat, netán szerez néhány információt is az állomány egészéről, az olvasók kilétéről, annak első benyomása föltétlenül az, hogy *igazi* könyvtárban van. Igaziban, hisz nem a könyvesbolti kínálatot látja a polcokon, olyannyira nem, hogy alig hiheti: az 1897-ben alapított, ám teljes egészében megsemmisült, 1949-ben újraindult, igazi fejlődésnek tehát csak az ötvenes években mozduló könyvtárban jár. A klasszikus magyar és külföldi monográfiák, a ma már antikváriumok-

ban sem beszerezhető ritkaságok, a nagy akadémia sorozatok, a remek német, angol, francia nyelvű klasszikuskiadások, a világnyelvek állandóan felújított alapelixonai, enciklopédiái (Britannica, Brockhaus, Larousse stb.) szinte érthetetlen jelenléte magyarázatot kíván. Van is magyarázat. A könyvtár igazgatója az alapozó években, évtizedekben *Martonosi Pál* volt, a klasszikus, a legnagyobb hírű-tekintélyű magyar könyvtárosok egyike, az „alapító atyák”, a magyar közművelődési könyvtárügy, a „hőskor” egyik vezérképviselője, aki nemcsak könyvtárt szervezett, épített (1952-ben, a maga 220 négyzetméterével a halasi könyvtár a legnagyobb járási könyvtárak közé tartozott), nemcsak kiváló utódot nevelt (1982-ben ment nyugdíjba Martonosi Pál, tizenegy hónap múlva követte posztján a mai igazgató, az országszerte ismert, becsült és irigyelt, mindenféle szakmai rendezvény egyik legagilisebb résztvevője, központja, *Varga-Sabján Gyula*), nos nemcsak ezt művelte Martonosi, de megalapozta a könyvtár kitűnő állományát is. Tudós ember lévén, tudta, mi kell egy „igazi” könyvtárba, és tudta azt is, hogyan juthat e művekhez. (Martonosi nemcsak teljesen otthonosan mozgott a fővárosi antikváriumokban, akkoriban ezek még kincsesbányák voltak, de tudta azt is, miként kell „beetetni” az antikváriusokat, hogy azok felhajtsák, beszerezzék és félretegyék mindazt, amire neki, az ő könyvtárának szüksége volt.) E sorok írója nemcsak megtisztelve érezte magát, de boldog is volt, hogy az idős Martonosi Pállal találkozhatott halasi kiszállása alkalmával. Természetesen könyvtárban találkozhatott vele, az egyik iskola könyvtárában, amelyet – társadalmi munkában – Martonosi Pál szervez, alakít, animál.

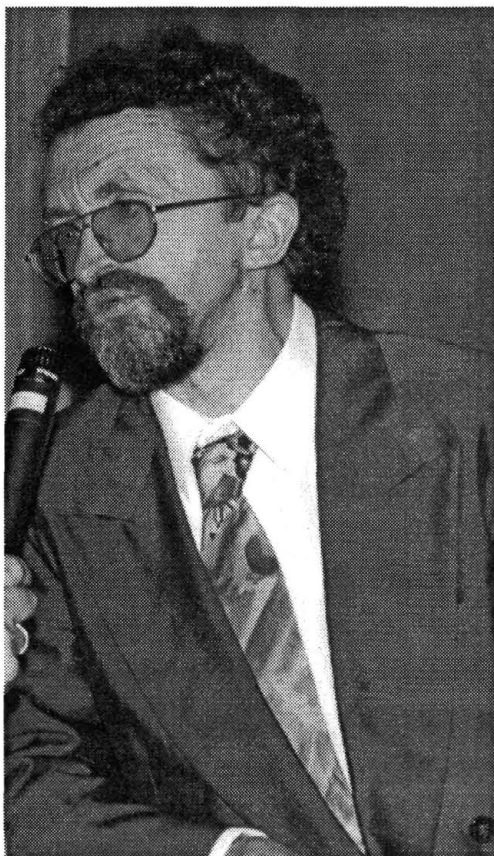
De persze nem elég egy ilyen ragyogó állományt megalapozni, azt folyamatosan gondozni, ápolni kell. És erre aligha alkalmasabb valaki, mint *Varga-Sabján Gyula*, aki szintén szerelmese az állománygyarapításnak, aki rendszeresen feldolgoztatja munkatársaival az Új Könyvek kínálatát (megvan-e, hány példányban van meg, milyen a „forgása” stb.), hogy azután – éjszakákba nyúlóan – maga vegye kézbe az állománygyarapítási tanácsadót, és döntsön könyvek, kiadványok sorsáról, alapos meditáció után, mindig a teljes állományhoz képest gondolkodva egy-egy mű helyéről, szerepéről. Nekem az mondotta *Varga-Sabján Gyula*: két módon lehet állományt gyarapítani, építeni: vagy széles spektrumot szerez be a könyvtáros, a – persze lehető – teljességre törekszik, viszont egy-egy műből csak egy, ritkábban két példányt vásárolhat, vagy kicsiny a spektrum, ám nagy(obb) a példányszám. Ő határozottan az első koncepció és gyakorlat híve, teljesítője. Valamint a folyóiratok, lapok, újságok szerelmese. 280 periodikum jár a halasi könyvtárba, amit – ekkora könyvtár esetében – akár csúcsnak is tekinthetünk. És mindez, az állománygyarapításnak ez a módja, mikéntje szerves egységben áll a könyvtár látogatóinak paramétereivel. Halason ugyan nincs sem főiskola, sem egyetem, ám két gimnázium is van, és ami a fő, igen sok a Szegeden és szerte az országban egyetemre, főiskolára járó városi fiatal. Ezek a hallgatók hétféteken, szünetekben ki nem hagyják a városi könyvtárat, hisz itt lelhetik meg mindazt a nekik való szakirodalmat és Nachschlagewerkéket, amelyekhez nem, vagy csak alig-alig juthatnak hozzá alma matereik nem ritkán fölöttébb szegényesen ellátott könyvtáraiban. De húzóereje is van egy ilyen állománynak (gondoljunk a gimnazistákra), és igénykeltő hatása is (idézzük vissza a polgármester szavait). Annyiban is Martonosi Pál immáron mesterré nőtt tanítványa *Varga-Sabján Gyula*, hogy nem akkor fog valamely mű- vagy dokumentumféleség gyarapításába, amikor az már elkerül-

hetetlen, vagy éppen kötelező. Nem. Ő már akkor megindult a „nem hagyományos” dokumentumok beszerzésével, amikor e műfaj még épp csak alakulófélben volt. Így azután a hangzó dokumentumok, CD-k, CD-ROM-ok (stb.), információs „ketyerék” igen hamar otthonra letek Halason. (1972-ben például az elsők közt, mármint a járási könyvtárak közt az elsők közt, volt hangtára Halasnak.) És bár a számítógépesítés tekintetében igencsak elégedetlen az igazgató az intézményével, azért a tematikai pályázat eredményeképp nem épp rossz a könyvtár helyzete, és az állomány 1998-tól már gépen van. (Az igazgató persze türelmetlen, a korábbi évek honosításának ütemét lassúnak véli, igaz, maga is tudja a mentséget: tizenhárom szakalkalmazott van a könyvtárban, annak a forgalma pedig – hál’ Istennek – akkora, hogy tele a keze munkával mindenkinek.)

A könyvtár persze kicsi. Mint minden könyvtár, sokszor még azok is, amelyek frissiben költözökdhettek új épületbe. Említettük, hogy 1952-ben 220 négyzetméteres volt, és ilyenként – ma már mosolyognunk kell ezen – a legnagyobbak közé tartozott a járási könyvtárak között. De persze a hatvanas évekre „kinötte” az épületet, ám szerencséje volt. Megintcsak az élre kerülhetett, 1967 és 1969 között felépült új épülete, amelyet eleve könyvtárnak terveztek ezer négyzetméteren – nagy szó és nagy ritkaság volt ez akkor. Csodájára is jártak a lapostetős, funkcionális, igazi könyvtárépületek. De persze megint kinötte magát, annál is inkább, mivel az Úttörőházban elhelyezett gyermekrészlegét vissza kellett vennie magába (annak a helyére telepítették a városi televíziót, amely ma a Városháza tömbjében található). Baj volt a lapostetővel is (ki ne tudná, miféle). Egy szó, mint száz, az 55 ezer kötetre tervezett épület ma 130 ezer dokumentumot fogad magába. A lapostetőt pedig (nagyobb összegért, mint amennyibe annak idején az egész épület került) 1994-ben az önkormányzat magastetőre cserélte. Ennek az is pozitívuma volt, hogy eleve két ütemben gondolkodtak. E magastető beépíthető-beépítendő. A város három alkalommal is pályázott beépítésre, ezideig hiába. Pedig de jó lenne, de szükséges lenne! No, majd csak beépül az a magastető! Aki Halason jár, óhatatlanul bizakodni kezd.

E bizalom egyik letéteményesével, Varga-Sabján Gyulával hosszan elbeszélgethettem. Persze arról is megkérdeztem, ki ő, és merre van a hazája:

– Jánoshalmáról jöttem Kiskunhalasra. Könyvtárosi pályámat Jánoshalmán kezdtem 1967-ben. 1969-ben, épp az új könyvtárépület avatási ünnepségén értesültem róla, hogy van egy üres állás Halason. Martonosi Pált természetesen jól ismertem, ő is engem, hisz gyakran megfordult Jánoshalmán is, mint a járáshoz tartozó valamennyi községben. Maga mellé vett hát, így 1969-től vagyok halasi. A halasiak ugyan gyűntmentnek tekintenek mindenkit, aki nem tősgyökeres, ám én talán már halasinak számítok. Hisz egy emberöltőt töltöttem el már itt. Először feldolgozó könyvtáros voltam, majd módszertanos. Közben folytathattam tanulmányaimat is. Eredetileg a debreceni tanítóképzőben szereztem népművelő-könyvtár szakos diplomát, ezt egy nyíregyházi tanárképzői könyvtárosi diplomára cseréltem, majd elvégeztem az ELTE megfelelő szakát is, kiegészítőd. Időközben igazgató lett belőlem. 1982-ben megbízott, 1983-tól „rendes”. Martonosi Pál 1982-ben ment nyugdíjba, tizenegy hónapig a híres művészet-történész, *Pap Gábor* vezette az intézményt (sokat tanultam tőle is, nagyszerű ember, máig barátok vagyunk), majd én vettem át a stafétabotot. Kezdetben persze határozatlan ideig tartó kinevezést kaptam, 1993-ban öt, 1998-ban újabb öt évre nyertem el a

megbízatást. Mindkét alkalommal egyedüli pályázó voltam. (Ami persze nem jelenti azt, hogy automatikusan kineveztek. Itt Halason is volt ellenpélda.) És mindkét alkalommal a képviselőtestületi tagok egyöntetű szavazata alapján nyertem el a megbízatást.

Amikor arról érdeklődtem Varga-Sabján Gyulától, mit is jelent neki, nekik az Év könyvtára cím elnyerése, és vajon mit gondol, miért sikerült megnyerniük a pályázatot, igen hosszan válaszolt.

– Természetesen igen örülök, örülünk neki. Boldogok vagyunk. Persze nem derült égből villámcsapásként, meglepetésként ért minket a hír. A halasi könyvtár többször is kített magáért. A hetvenes években háromszor is elnyertük a Kiváló könyvtár címet. Nagyon jónak tartom, hogy a minisztérium föllevenítette a könyvtárak közti nemes és tartalmas versengésnek ezt a formáját. Mi persze minden évben megpályáztuk az Év könyvtára címet, és lám, az idén [a beszélgetés 1999. december végén történt] sikert arattunk. Azt hiszem, nemcsak a látványos eredmények miatt. Hisz ilyenek is voltak. Nem véletlenül rendezhette meg Halas a helyismereti könyvtárosok országos konferenciáját (amelynek külön szépsége, ingere, újdonsága az volt, hogy két helyszínen rendeztük meg, Halason és Kalocsán, ami azért is szerencsés volt, mert hisz a téma szinte kínálta a kalocsai helyszínt, az érseki könyvtár és levéltár megtekintését), nem véletlen az sem, hogy az olvasószolgálati szekció két és félnapos konferenciája is

nálunk lehetett. De jók a mutatóink is. Mi már igen korán megszerveztük a Könyvtárpártoló Alapítványt. Nálunk nincs beiratkozási díj, akik ennek fejében támogatni kívánják könyvtárunkat (sokan vannak) azok az Alapítványnak fizethetnek. De nálunk már az Alapítvány 1992-es megalakítása előtt is volt könyvtárpártolás. Olvasóink, a városi polgárok adójából is szépen részesülünk (abból a bizonyos 1%-ból). És bár városunkban igen sok alapítvány működik, nagy a verseny, azért a könyvtár szép pénzeket kap.

Kitűnő a kapcsolatunk a helyi sajtóval, médiával is. A könyvtár programjairól, híreiről, közlendőiről – nem fizetett reklámként, hanem híradásként – rendszeresen beszámol a Petőfi Népe megyei lap halasi mutációja is, a Halasi Tükör című hetilap is, a városi televízió is. A kapcsolatunk intenzív és rendszeres a szerkesztőségekkel. A sajtó képviselői állandó vendégei rendezvényeinknek és mi is állandóan tájékoztatjuk őket a könyvtári eseményekről.

Kitűnőek a kapcsolataink a város vonzáskörzetébe tartozó községekkel, községi könyvtárakkal is. Ez a kapcsolat a klasszikus módszertanos időkben sem volt patriarchális jellegű. Ma kiváltképp nem az. De – tisztelve a községek önállóságát – van rá módunk, szándékunk és akaratunk, hogy segítsük őket. Ezeknek a községi könyvtáraknak mi közvetítjük a szakma híreit, újdonságait, követelményrendszerét. Mivel könyvtárunknak van kocsija (igaz, enyhén szólva régi típusú és öregecske) vándorgyűlésekre, szakmai rendezvényekre el tudjuk vinni e községek könyvtárosait. Bekapcsolódhatnak így a szakma megyei és országos vérkeringésébe. És, bár nem vagyunk hálózati alközpont, hisz ismert a megfelelő kormányrendelet, egy nem hagyományos ellátórendszert is kialakítottunk a városkörnyék kilenc települése bevonásával. Önállóan gyarapítanak (nem a dunántúli modellt követjük), ám fejleszteni tudjuk állományunkat. Nagy segítség volt ebben az NKA kétszer is kiírt pályázata (mindkét alkalommal nyertünk egy-egy millió forintot). A falvak könyvtárosait rendszeresen vendégül látjuk, szakmai megbeszélésre a halasi könyvtárban.

És persze igen intenzív a kapcsolatunk a megyei könyvtárral. Magam heti kapcsolatban állok a megyei könyvtár igazgatójával, igazgatóhelyettesével, legtöbb osztályvezetőjével. Igen sokat segítenek, de azt is örömmel nyugtázhatom, hogy ez a kapcsolat nem egyirányú. Ők is kíváncsiak a véleményemre, építenek szakmai tudásomra, tapasztalataimra. Igen őszintén mondhattam, amikor a kecskeméti könyvtárépítkezés kapcsán a képviselőtestület néhány tagja azt kérdezte, mire jó ez nekünk, hogy igenis jó, nagyon jó, nélkülözhetetlen. A megyei könyvtár világszínvonalú működéséből igen sok minden közvetlen halasi hasznot, fejlődést, fejlesztést jelent. Nem nagy általánosságban, hanem közvetlenül, konkrétan is. Az ő információs hálózatuk a miénk is. Használjuk is rendszeresen.

Hadd térjek még ki a városi, helyi politikai, önkormányzati kapcsolatokra. Természetesen minden képviselőtestületi ülésre kapok meghívót. Az üléseket követően pedig megkapom, megkapja a könyvtár a jegyzőkönyveket, a rendeleteket, határozatokat stb. Elérhetők nálunk a könyvtárban. (Persze az ülésekről tudósít a helyi televízió is, az anyagok hozzáférhetőek a Városházán is, ám sokaknak biztos kézreállóbb, kényelmesebb, egyszerűbb a könyvtárban hozzáférés.)

Sokat és hosszan beszélgettünk még az igazgató úrral. Szó esett a híres halasi helyismereti műhelyről, a könyvtár remek helytörténeti-helyismereti munkájáról, amelyet a szakmában széles körben ismert és tisztelt, szinte-szinte már legendás

Fekete Dezső inaugurált a városi könyvtárban; szólt Varga-Sabján Gyula a testvér- városokkal való kapcsolattartásról, a város német partnervárosának, Kranachnak arról a jó tulajdonságáról, hogy kitűnő német nyelvű könyvsomagokkal érkeznek küldöttei Kiskunhalasra (a német nyelvű állományt pedig azért is érdemes intenzíven fejleszteni, mert a város gimnáziumaiban is, sőt általános iskoláiban is remek a német nyelvű oktatás); elbeszélgettünk arról is, hogy miért és mire jó, ha a könyvtár, mint a halasi is, „jóban van” a helyi nyomdával (kettő is van belőlük Halason) stb, stb, stb. Egy szó mint száz (de azért jobb, ha nem rúg ki százra) talán sikerült érzékeltetnünk, hogy Kiskunhalas valóban megérdemelte az Év könyvtára címet. És – biztos vagyok benne –, ha csak egy évig viselheti is hivatalosan, sokunk számára igen sokáig az év (mindig a következő) könyvtára, kicsiny hazánk egyik legremekebb könyvtári műhelye lesz és marad.

Vajda Kornél

MANCI online

Kedves Kollégák!

Egy régóta várt jó hírt szeretnénk közzétenni:

online elérhető lett a MANCI

könyvtártudományi cikk-adatbázis, az OSZK-KMK Könyvtártudományi Szak- könyvtár szolgáltatása!

Ha az OSZK honlapján a Szolgáltatások gombra kattintunk, az MNB Könyvek bibliográfiája után találjuk meg a webes szolgáltatások sorában. Közvetlen elérési címe: <http://w3.oszk.hu/manci.htm>.

Úgy érezzük, hogy sikerült a Micro-ISIS-es változatnál sokkal barátságosabb, sőt – a hiperszöveg lehetőségeit kihasználva – jóval hatékonyabb rendszert létrehozunk.

A MANCI adatbázis futtatásához legalább 4-es verziószámú Internet Explorer vagy Netscape Communicator böngésző szükséges; ezek a programok az Internetről szabadon letölthetők.

Az internetes változat elkészítését a *Nemzeti Kulturális Alapprogram* támogatta.

A jövőben – anyagi lehetőségeink függvényében – szeretnénk további fejlesztéssel néhány kiegészítő szolgáltatást is megvalósítani. Ilyen pl. a találati fájlok vagy a találatokból kiválasztott tételek letöltése, esetleg kapcsolódás a bibliográfiai tételekhez tartozó referátumok, annotációk teljes szövegéhez.

Várjuk látogatásukat és jó munkát, eredményes keresést kívánunk!

Kérdéseiket, észrevételeiket szívesen fogadjuk a novak@oszk.hu címen.